

75439784-7	10/12/2020	הארץ - כותרת	עמוד 11	1	8.5x35.81
המרכז הבינתחומי הרצליה - 84260					

האשליה של עסקה כוללת עם איראן

אודי אבנטל ורוז צימט

שני אירועים בולטים החזירו בעת האחרונה את תוכנית הגרעין של איראן למוקד תשומת הלב בישראל ובעולם: חיסול המדען מוחסן פחריזאדה – שנחשב לדמות הדומיננטית בפרויקט הנישק הגרעיני של איראן – ליד טהראן, והריאיון שנתן הנשיא האמריקאי הנבחר, ג'ו ביידן, ל"ניו יורק טיימס", ובו חזר על כוונתו להצטרף שוב להסכם הגרעין עם איראן ולהסיר את הסנקציות שהטיל עליה הנשיא דונלד טראמפ.

ראש הממשלה, בנימין נתניהו, מיהר להזהיר כי חזרה להסכם הגרעין הפגום, לדבריו, תהיה טעות. כמו בנאומו בקונגרס ב-2015 טען נתניהו כי לא רק שההסכם אינו מונע את דרכה של איראן לפצצה, אלא שהוא מאפשר לה לממן מערכה של טרור, כיבוש והרס ברחבי המזרח התיכון.

מומחים שונים, מכוני מחקר ובכירים בישראל ובארצות הברית טוענים כי כל הסכם עם איראן, שיתמקד בגרעין בלבד ולא יטפל בה בעת באיומים האחרים שהיא מציבה, יהיה בלתי יציב ונידון לכישלון.

בפגישה עם חברי ועדת חוץ וביטחון בעת האחרונה אמר שר החוץ, גבי אשכנזי, כי על ישראל לשכנע את ממשל ביידן ליצור זיקה בין סוגיית הגרעין ובין תוכנית הטילים של איראן ותמיכתה בטרור. גם שליחו של הנשיא טראמפ, אליוט אברמס, טען כי אחד החסרונות המרכזיים של הסכם הגרעין היה התמקדותו בגורם אחד בלבד – המדיניות המסוכנת של איראן – וכי הכללת שאר מרכיבי האיום במשא ומתן עמה תוביל ל"עסקה טובה יותר".

למרות ההערכות האלה, ספק רב אם חתירה ל"עסקה כוללת" עם איראן, שתטפל בכלל מרכיבי האתגר הרב-ממדי שהיא מציבה, אכן משרתת את האינטרסים העמוקים של מדינת ישראל. ברמה האסטרטגית, הדרישה לכרוך יחדיו את כלל הסוגיות מחזקת את התחושה כי ישראל הסיטה בשנים האחרונות את הדגש ממאמצייה בתחום הגרעין לבלוימת מהלכי איראן באזור, בדגש על פרויקט הדיוק של חיובאללה. זהו סדר עדיפויות שגוי.

דבקות במטרות מקסימליסטיות מרחיקה את ישראל מיעדה: בלימת תוכנית הגרעין של איראן ותיקון הליקויים בהסכם הגרעין

אין ספק שהתחמשות אויבי ישראל בטיילים, ובוודאי בטיילים מדויקים, מציבה איום אסטרטגי עליה. עם זאת, חתירת איראן לנישק גרעיני מסוכנת יותר בסדרי גודל, ועליה להמשיך לעמוד בראש סדר העדיפויות הלאומי של ישראל.

התגרענות של איראן עלולה להוביל לשינוי יסודי בכללי המשחק באזור ולכטל את הישגי המערכה שבין המלחמות (מב"מ). בניגוד להצלחת ישראל לעכב ומנית לפחות את ההתבססות הצבאית של איראן באזור, ואת מאמצייה לצייד את חיו"ב באללה באמצעי לחימה מתקדמים, יכולתה להתמודד ביעילות ובעלות נמוכה עם המשך ההתגרענות של איראן פחותה במידה ניכרת לאורך זמן.

ברמה המעשית, איראן צפויה להתנגד בתוקף למה שמבחינתה אינו רק ויתור על אינטרסים לאומיים חיוניים, כגון המשך תמיכתה בבעלי ברית באזור, ובראשם חיובאללה, אלא גם נסיגה מעקרונות המהפכה האיסלאמית. גם אם תהיה איראן מוכנה לדון בסוגיות אזוריות, היא צפויה להעלות במשא ומתן תביעות משלה. למשל, הגבלת פעילות ישראל בסוריה ובלבנון והגבלת נוכחות ארה"ב בעיראק ובמפרץ. הדבר צפוי לסכך את המשא ומתן עמה, המורכב ממילא, ולאפשר לה בינתיים להתקדם עוד בתוכנית הגרעין שלה, באופן שיעניק לה מנוף לחץ במז"מ.

זאת ועוד, אף אם יהיה הסכם רשמי עם איראן על ריסון מדיניותה האזורית, היכולת לאכוף זאת תהיה מוגבלת ביותר, בייחוד בשל העדפתה המסורתית את השימוש בשלוחים ובפעילות בחתימה נמוכה, על פני פעילות ישירה וגלויה. חשוב מזה, גם במקרה שיהיה אפשר להוכיח שאיראן הפרה הסכמים בתחום הטרור, ספק רב אם הזירה הבינלאומית, ואפילו ישראל, יראו בכך עילה מספקת לטרפד הסכם עתידי, אם הוא יספק מענה סביר לאתגר הגרעין.

מתוך הבנת מציאות זו, ובשל הרצון להימנע ממצב שבו תציב איראן דרישות לווייתורים של המערב בנוגע לתוכנית הגרעין שלה – בתמורה לפשרות בנוגע למדיניות האזורית שלה – התנגדו ארה"ב וישראל במשך שנים לדרישת טהראן לכלול במז"מ היבטים אזוריים, וראו בה "גרירת רגליים".

בשורה התחתונה, על מקבלי ההחלטות בישראל להתפכח מהאשליה שאפשר לאכוף על איראן "עסקה כוללת". עסקה כזאת איננה ריאלי, ומדיניות הדבקה במטרות מקסימליסטיות אלו רק מרחיקה את ישראל מיעדה העיקרי: בלימת תוכנית הגרעין של איראן ותיקון הליקויים החמורים של הסכם הגרעין.